

Komunikace s rodinou dětského pacienta

Natália Beharková

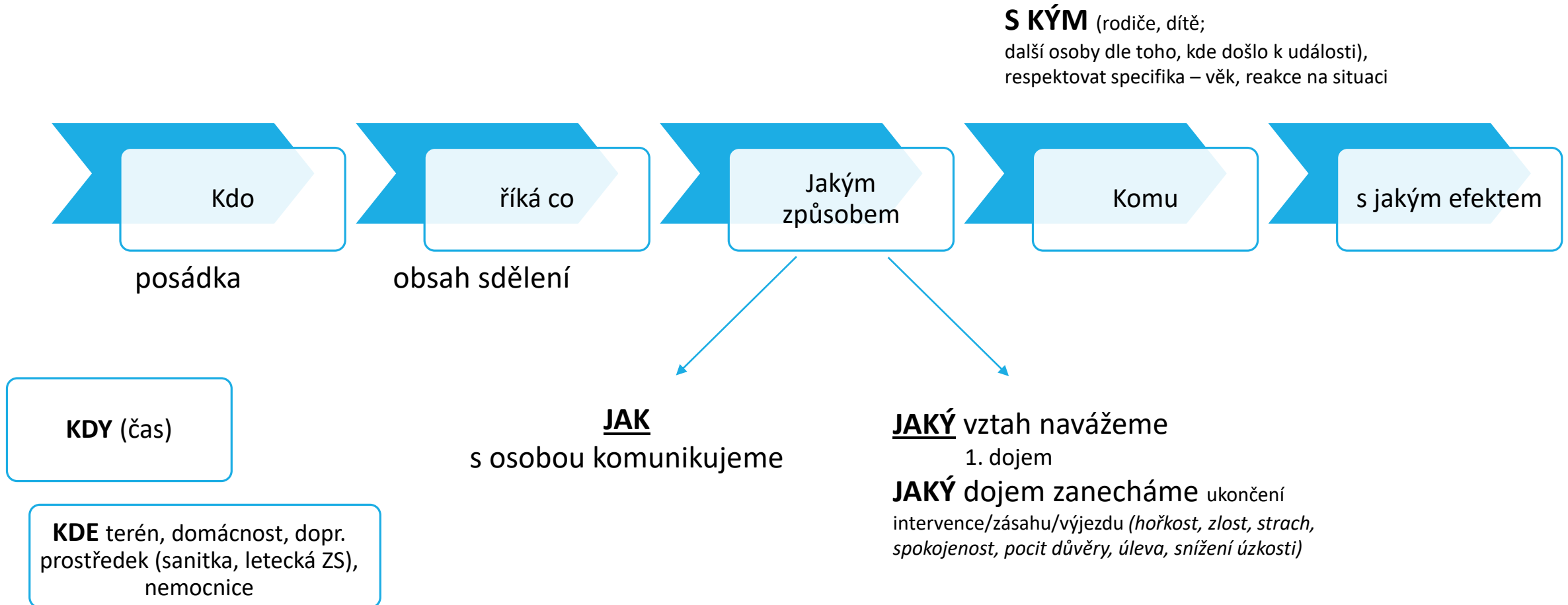
Vaše očekávání (jako rodiče) od ZP pokud je
potřeba poskytnutí zdr./oše. péče pro Vaše dítě

SESTER

LÉKAŘE

Části komunikačního procesu v PNP výjezd

Části komunikačního procesu v PNP výjezd – prostředí

DOMÁCÍ PROSTŘEDÍ

pro záchranáře cizí prostředí
přítomni rodiče, blízcí, návštěva

V TERÉNU

cizí, otevřené prostředí, ještě nevíme, jak to
vypadá na místě
nahodilé osoby – účastníci, svědci
rodiče – na místě události, přivoláni k události

BĚHEM TRANSPORTU již jistota známého zázemí záchranářů situace se mění (dodržovat bezpečnostní zásady převozu dítěte, doprovodu, komunikace zaměřena na popis, co se děje, kam jedeme, komunikace s centrálou..)

KOMUNIKACE VE ZDRAVOTNICKÉM ZAŘÍZENÍ – předání do péče personálu nemocnice, rozloučit se (pozdrav, pochvala dítěte, poděkování za spolupráci, podpora)

---

do 30.6.2019

35.840 Kryštůfků pro potřebu
zraněných nebo nemocných dětí

<http://www.krystufek-zachranar.cz/krystufek-se-predstavuje/>

Jak to vnímá

ZÁCHRANÁŘ

- ❖ ā situace je jiná, variabilita výjezdů, různé typy lidí, různé reakce
- ❖ vnímání události – ryze individuální záležitost (pro někoho standardní, nadlimitní, stresová)
- ❖ nervózní, úzkostní rodič – přenáší pocity na dítě, dítě to vycítí, brání se úkonům ZP, napětí se zvyšuje a může se přenést na záchranáře

RODIČ

- ❖ „Vteřiny jsou dlouhé hodiny“
- ❖ **Vysoká očekávání**
- ❖ **Odevzdanost**
- ❖ **Čekání na zázrak!**
- ❖ **Bolest rodiče při strádání dítěte**
- ❖ **Emoce** - strach, obava, úzkost, nejistota, pláč, hysterie, neschopnost reagovat, dezorientace, zmatené jednání, neschopnost popsat co se stalo, „překotní mluvení, „zatemnění smyslů“
neschopnost ovládnout úzkost, obavu, omezené vnímání a vyhodnocování reality/situace/stavu dítěte
- ❖ **Bezradnost a bezvýchodnost situace**
- ❖ **Pocit viny, obviňování**
mezi rodiči - kdo co ne/udělal, kdo za to může... - napětí mezi rodiči, konflikt
reakce na viníka (vyhrožování),
hledání viníka (hromosvod záchranář) je to pohodlné řešení (omluvení svého pochybení, nedokonalosti, vysvětlení příčiny...)
možné agresivní projevy (zejména u mužů),
osobě v nesnázích, v nároční situaci zloba a negativní emoce pomáhají

Dovednosti záchránáře

Vyjmenované dovednosti uplatňovat
v komunikaci s rodiči

Obecně:

- ❖ odborná erudice
- ❖ znalost legislativy, kompetence, etický kodex
- ❖ komunikační dovednosti (ne/verbální) – žádoucí chování, efektivní k. strategie
- ❖ role zdravotníka – nejen sám za sebe, ale i veřejná osoba, reprezentující zaměstnavatele, profesní stav – slušnost, korektnost, morální kredit, bez hrubostí, vulgarizmů, nevhodných komentářů
- ❖ vysoká míra sebekontroly/sebereflexe (nenechat se vyprovokovat/ohrožit, nevstupovat do konfliktů)
- ❖ předvídat (zvrát situace, rizika) – intuice, předchozí zkušenosti

Na místě:

- ❖ racionální zhodnocení situace
- ❖ flexibilita, pohotové reakce, rozvážnost
- ❖ klidné vystupování, přirozená autorita, ne povýšené
- ❖ ohleduplné zacházení s rodiči (uvědomit si: vypjatá situace, strach o dítě, rozrušení...)
- ❖ objasnit o jaký stav se jedná, co se může stát (možné komplikace, zhoršení stavu během převozu)
- ❖ dát najevo důležitost spolupráce s rodinou – zapojení do situace - připravit věci, očkovací průkaz, zatelefonovat, vyřídit
- ❖ dle povahy výjezdu poskytnout psychickou první pomoc, rozrušené osoby uzemňovat, zajistit základní lidské potřeby bezpečné místo, teplo - deka/střecha, ticho - mimo vizuální a zvukové kulisy z místa zásahu, tekutiny pokud lze, kontakt s rodinou

Platí obecně známé doporučení pro komunikaci

Zahrnuje produktivní chování ZP

- ❖ úcta a respekt k člověku
- ❖ individuální přístup – neopakovatelná lidská bytost, své emoce, prožívání, zkušenosti, osobní hodnoty, osobní tempo
- ❖ empatie – ne soucit, ale schopnost představit jak bych se cítil/a v dané situaci a co bych nejvíce potřeboval/a, empatický ZP - důvěryhodný, chápající, uklidňující
- ❖ slušnost, zdvořilost, vlídnost, ohleduplnost, trpělivost
- ❖ aktivní naslouchání – věnovat tomu kdo mluví pozornost, povzbudit ne/verbálně, poskytnout zpětnou vazbu
- ❖ nejít do konfrontace (neprovokovat, nekritizovat, nevyhrožovat), nezastrašovat, nebýt podrážděný
- ❖ nepředstírat (kongruence ve/neverbální k.)
- ❖ nezlehčovat situaci

Kritéria účinné komunikace záchranář - rodič

Zklidněný rodič – klidnější dítě – klidnější atmosféra pro práci

Efektivní komunikaci – prevence stížností/žalob

Jeden mluví – komunikovat by měl s postiženým pouze jeden člen týmu, ostatní se dle možnosti zdrží k. (rodič/další přítomný zachytí výňatek hovoru/zachytí nějaké slovo, nepochopí obsah sdělení a vyvodí špatné závěry - ↑ tenze, k. bariéra, možné stěžování/žaloby)

Zdržet se nevhodných komentářů

Tým – vystupujeme jako 1 tým (sehranost, součinnost, rozdělení role/úkolů, spolupráce, koordinace a návaznost činností, vedení – respekt k velícímu), domluvit strategii postupu již u prvotní info dispečinku

Informace:

- **jasné, stručné** (krátké věty, jednoduché sdělení, vynechat nepodstatné, nezamotávat se), **srozumitelné** (používat běžné výrazy, pochopitelné slova, bez zbytečné odborné terminologie a zdr. slangu), **ucelenost** (vystihnout podstatu – co se děje, co následuje), **zopakovat** (ověřte sdělení, zda byla důležitá info pochopena)

- **přizpůsobit** situaci, věku, specifikám (emoce, agrese, smyslové/tělesné postižení)

- **zřetelnost** - přesné pojmenování v dané chvíli/situaci (cílem je, aby se lidé dověděli KDO, CO, PROČ, KDY, KDE se zřetelem na určitou specifickou situaci)

- říkáme **jen to co víme, aktuální info, neslibujeme, nespekulujeme, nekomentujeme to, co nám nepřísluší**

- „Pokud není pacient zatím informován, je dobré nepodávat „kritické“ informace – „pouze např. je v péči ZZS, nejsem více informován.“ Andršová, 2012

Schéma sdělení: - co řeknu, musím si uvědomit dosah/dopad

- jak bych to chtěl/a já, kdybych byl/a v jejich situaci

- jak se mi to osvědčilo v předchozích případech

- zohlednit komu, jak - **NEverbální** / verbální k. obsah sdělení pouze 7 %

klidný a jistý hlas, oční kontakt, terapeutický dotek, vyjádření zájmu, pozornosti

Bezpečí a jistota – důvěryhodné, empatické vystupování, přirozená autorita vyzařující „jsem si jist poskytovanou péčí“

Dávat najevo, že to jejich dítě je to jediné, kt. věnujeme veškerou pozornost a péči

Vhodné fráze

Mohl/a byste prosím... Potřebujeme vaší pomoc. - spolupráce, bereme rodiče jako partnery péče

Co byste teď potřeboval/a. - projevení zájmu

To, co cítíte je normální reakce na situaci, ve které se nalézáte“ - vyjádření pochopení, empatie

Diskutabilní fráze

Musíte být silní.

Vím, jak vám teď je. - zasažený těžko uvěří/spíše nepřipustí, že víte (i když můžete mít podobnou zkušenost), protože je to jeho bolest/ztráta/strach/obava/úzkost

Budete-li něco potřebovat, ozvěte se. - nabídnout konkrétní pomoc/kontakt

Co pro vás můžu udělat? někdy sami neví

Jak se cítíte? jak asi, když se stalo to, co se stalo

Nevhodné vyjádření, chyby v komunikaci

- může zhoršit stav primárně i sekundárně zasažených

- být bariérou v komunikaci

latrogenizace:

- tím, co a jak řekneme

- tím, co nebylo řečeno (příprava pomůcek k nějaké intervenci bez vysvětlení, mohou vyplašit)

- ❖ *Tohle asi nedáme/nezvládneme.* - sdělíme nejistotu
- ❖ *Nelíbí se mi to. Není to dobré.* - přízvukujeme závažnost situace
- ❖ *Ted' to řešit nebudeme. Kde jsou další záchranní složky.*
To je nanic. Je to k ničemu. Proč to trvá tak dlouho. - nevhodné poznámky
- ❖ *Udělám to raději sám.* - znevažování člena týmu
- ❖ *Nedělejte si starosti. Všechno bude zas dobré. Nebojte se.* - falešné ujišťování; používají začátečníci (souvisí s pocitem bezmocnosti a obav samotného poskytujícího)
- ❖ *To bude dobré. To se spraví. To se zvládne.* - fráze odbití
- ❖ *Uklidněte se.* - nevhodné u agrese
- ❖ *Zklidněte to dítě.* - neschopnost rodiče, přehazování mého nezdaru na rodiče
- ❖ *Vzchopte se. To nemůže bolet. To snad vydrží.* - bagatelizace problému
- ❖ *Proč jste nezavolali dřív. Proč jste nešli k lékaři. To jste museli volat záchranku?* – obvinění
- ❖ *Směřem k pomůckám a vybavení – proč to nesvítí, nefunguje, není to tady....* nedostatek materiálního zabezpečení a tudíž nedostatečné poskytnutí odborné péče – nezdar, pochybení

Dítě a rodinu uklidnit, stručně a srozumitelně podat několik potřebných informací o tom, co se děje a co bude následovat – **vlídné, vyrovnané, rozhodné chování s přirozenou autoritou důstojné a slušné** = dítě je v dobrých rukou, důvěra

Dítě – přiměřeným způsobem popsat co se děje/bude dít, nepotlačovat přirozenou obranu (pláč, křik - uvědomit si, že jde o přirozenou reakci na strach, neodsuzujeme za nespolupráci, nepoužíváme chlapácké řeči - to nemůže bolet, odpoutat pozornost Křišťůfek

Rodič má být bezpečím, jistotou pro dítě, poučený rodič o tom, co se od něho očekává a spolupracuje je výhoda

„To nejhorší“ má dítě za sebou, co se bude dít dále je proces uzdravování

Desatero hospitalizovaného dítěte (Krák, 1991)

Měj ke mně úctu jako k člověku.

Zajímej se o mně upřímně.

Povídej mi o lidech v nemocnicích, o provozu oddělení.

Nejdříve mi řekni, co se mnou budeš dělat a co ode mne očekáváš.

Nezapomeň, že potřebuji ochranu, jistotu a pozornost.

Věnuj mi teplý lidský vztah.

Můžeš mi cokoliv říct i přikázat, ale vyslechni mě.

Nauč mě něco nového.

Jsem raději, když svoje povinnosti vykonáváš s milým úsměvem.

Zkus vidět situaci máma očima.

Faktor nemoci

Jak dítě prožívá svoji nemoc je ovlivněno:

- výchovným postojem v rodině,
- vztahy jednotlivých členů v rodině,
- stabilitou domácího prostředí.

Dobré vztahy v rodině jsou předpokladem pro uzdravení dítěte, oporu a dobrou spolupráci.

Zdravý postoj rodičů k nemocnému dítěti – u malých dětí důležitá role MATKY

! Hyperprotektivita – přílišné soustředění se na nemocné dítě (nejčastěji ze strany matky, usiluje o extrémní péči, stimulaci a pohodu dítěte → vyloučení druhého rodiče, vliv na vztah k druhému dítěti (nedostatek pozornosti, pocit viny, ochranný postoj vůči sourozenci/rivalita o pozornost.

Rodiče a zvládání dětské nemoci

Přítomnost matky – ve vztahu k dítěti

- upevňuje citovou vazbu
- osvojí si dovednosti v péči o dítě

Přítomnost matky – ve vztahu k ošetřujícímu personálu

- laická kontrola profesionálního chování – matky sledují chování sester k dítěti, dalším pacientům, členům týmu
- někdy kontraproduktivní – reaguje nepřiměřeně, kritizuje práci ZP, dožaduje se změny Th, diety, ... - **DOPORUČENÍ** sestra musí vždy zachovat **klid**, pokud si není vědoma vlastní profesní chyby, pak chápe, že nevhodné chování (křik, agrese, obviňování...) jsou reakcí na akutní starost o dítě. Nedorozumění **řešit mimo pokoj** nemocného dítěte v přítomnosti lékaře/vedoucí sestry

Preventabilní doporučení:

- informovat o způsobu ošetřování dítěte
- vymezit **pravidla hned** od příjmu
- **zapojit matku** do péče a zpříjemňovat/vyplňovat volný čas (hraní, čtení...)
- náročnější výkony - taktně požádat matku, aby pokoj opustila
- úzkostní rodiče a nervózní – přijmou spíše klidné, ale autoritativní a přesvědčivé vysvětlení
- racionálnější rodiče – důkladné vysvětlení s technickými podrobnostmi

Rodiče a zvládání dětské nemoci

Spolupráce s rodiči.

- jasná a vstřícná komunikace
- odhadnout míru úzkosti, strachu již před výkonem, pokus se o jeho minimalizaci

Poučení dospělých o bolestivosti zákroku, **co se od nich očekává** – informace přiměřená a včasná pro přípravu dítěte (informovat/vysvětlit rodičům, jak vysvětlí dítěti, co bude následovat, jak se mají chovat; vyvarovat se výchovných chyb, nesklouznout do role nekompromisní ochránce/zastávce tvrdí výchovy), **rodič má vědět, že je v pořádku, když dítě pláče/křičí a má mu to také říct; nemá pomáhat přidržovat** nebo znehybňovat dítě (matoucí situace pro dítě, neodpovídá představám o roli rodičů v jeho životě → zvyšuje stres)

- Netvrdit, že to nebude bolet, ale přiznat, že to může bolet
- Stát u hlavičky dítěte, mluvit na něj, pokusit se utěšit/rozptýlit (hlazení kontralaterální, vyprávění...)
- Vyrovnané chování rodičů
- U novorozenců lze výkon udělat v inkubátoru, **u kojenců/batolat je postýlka bezpečí, proto je přeneseme jinam**

Příprava na bolest

Zdůvodnit zákrok

Popis průběhu, očekávané subjektivní pocity s tím spojené

Důsledky výkonu včetně očekávaných prožitků

Způsoby zvládnutí bolesti a další ošetření

Vhodné prostředí (obrázky, barvy, tepelný komfort..)

<https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/moravskoslezsky-kraj/3041303-vibrujici-beruska-celi-strachu-bezbolestny-odber-krve-u-deti>

Nejdůležitější zásady
pomoci rodině
s nemocným/postiženým
dítětem
(Fendrychová, Klimovič, 2005)

Napomáhat tomu, aby rodiče pozitivně přijali skutečnost

- ✓ rodiče mají vědět o svém dítěti více než kdokoliv z jejich laických (nezdrav.) příbuzných, kteří budou dávat „své“ rady.
- ✓ mají mít plnou možnost poznat realitu – proto je nutné vysvětlovat příčiny a mechanismus nemoci; vysvětlení přizpůsobit vnímavosti a vzdělání rodičů.

Získat spolupráci širší rodiny

- postoje širší rodiny mohou významně ovlivňovat celou atmosféru, kvalitu péče a prožívání nemoci
- mohou přispívat k uklidnění a vyrovnání se rodičů s realitou / provokovat a posilovat neúčinné postoje rodičů (hledání viníka)

Nejdůležitější zásady pomoci rodině

s

nemocným/postiženým dítětem

(Fendrychová, Klimovič,
2005)

Postupovat účelně

- Čas, energie, odhodlání, dobrá vůle jsou vzácné hodnoty

Zajistit šťastné dětství

- nelze všem zajistit zdraví, ale můžeme pomáhat ke šťastnému dětství
- musíme být obětaví, ale ne se obětovat (frustrace rodiče, dítěti neprospějeme) – dítě potřebuje zdravé, spokojené, zdatné, odolné a radostné rodiče = těžký úkol, ale pokud jsme si uvedeného požadavku vědomi, je to snazší splnit

Hrdinství

- dát rodičům najevo, že si vážíme jejich výchovné, pečovatelské role, jejich odhodlání, výdrž, zdolávání překážek...

Rozčilení rodiče

Řešení v otevřeném prostoru (ne na pokoji, ne před dalšími rodiči)

Přítomnost dalšího ZP - lékaře

Nechat rodiče vymluvit, projevíme vůli naslouchat

Vlídny hlas, bráníme se emočně zbarveným reakcím

Vypjaté situace: „cítím, že si nerozumíme, vyčkejte prosím, zavolám kolegu, který vaše dítě přijímal...

Nezvládnutelný afekt – utnout, odkázat na další den, někoho jiného;

Situaci mnohdy vyřeší, když rodiče vidí své dítě a nasazení lidí a techniky při řešení kritického stavu

Při pochybnostech správného postupu nabídnout možnost přizvat odborníka, kt. si sebou přivezou, kt. bude podrobně seznámen s postupem

Závěr

uvědomte si, co se stalo a co se bude dít
nenechte se strhnout emocemi
zachovejte klid a rozvahu
kontrolujte ne/verbální komunikaci
poslouchejte, co vám rodina říká i neříká

- ❖ **mluvte lidskou řečí a tak, jak byste chtěl/a ...**
- ❖ **zacházejte s rodiči, tak jak byste chtěl/a ...**

Po intervenci sebereflexe, komunikace v týmu
– důležité zkušenosti, kt. nás posouvají dál, naše psychohygienu
Nácviky konkrétních situací provádět v malých skupinách

Literatura

Andršová Psychologie a komunikace pro záchranáře v praxi. Grada, Praha: 2005

Baštecká a kol. Terénní krizová práce psychosociální intervenční týmy. Grada, Praha: 2012

Beran Lékařská psychologie v praxi Grada, Praha: 2009

Ertlová, Mucha a kol. Přednemocniční neodkladná péče. NCO NZO, Brno: 2006

Humpl, Prokop, Tobiášová První psychická pomoc ve zdravotnictví. NCONZO, Brno: 2013

Vybíral Psychologie komunikace Portál: 2005

Vymětal Lékařská psychologie Portál: 2003

Děkuji za pozornost.

PhDr. Natália Beharková, Ph.D.